

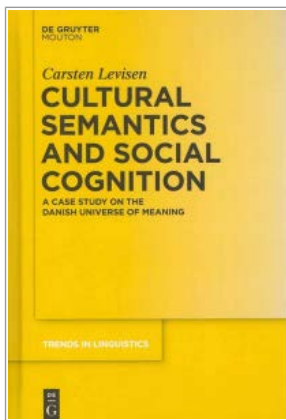
SPROGMUSEET : Redaktør: Ole Stig Andersen

Hvorfor danskerne er det lykkeligste folkefærd på jorden. Og hvorfor de ikke er. En sproglig analyse.

Af [Peter Bakker](#) 23. august 2013 • I kategorien [Anmeldelser](#) •

Det er uetisk at anmelde en bog af ens nærmeste kollegaer, og derfor gør jeg det ikke. Jeg skriver bare om en bog som jeg lige har læst. [Carsten Levisen](#) arbejder på Aarhus Universitet, [Cognitive Creolistics Project](#) (sponsoreret af [VEL/DAC](#)), tilknyttet Lingvistik i [Institut for Æstetik og Kommunikation \(IeK/DAC\)](#) på Aarhus Universitet, ligesom jeg gør. Folk omkring mig roste bogen, og endelig, i ferien, får man tid til at læse noget som ikke direkte er relateret til ens daglige arbejdsopgaver. Carsten Levisens bog hedder [Cultural Semantics and Social Cognition. A case study on the Danish Universe of Meaning](#) og er udgivet i Berlin, hos Mouton De Gruyter i 2012.

Selvom jeg har boet blandt danskere i mange år, er der mange aspekter af dansk adfærd som jeg stadig synes kan være underlige. Og da jeg kommer fra det land udenfor Skandinavien som folk tror er tættest på Danmark, burde det være nemt for mig at forstå danskere. Nej, det er det ikke altid. I øvrigt er folk fra Nederlandene også underlige, når man ser dem udefra. De er særlt på deres måde.

Er danskere *the happiest people on earth*? Ifølge en række undersøgelser, inklusive [en af Oprah Winfrey](#), er de. Men Levisen viser at de næppe er. Og han viser at det har noget med sprog at gøre at folk tror at danskere er de *happy*este. Det kunne nemlig være sådan at undersøgelser giver dette resultat fordi det er umuligt at oversætte *happy* til dansk.

Hvordan oversætter man *happy* til dansk? Når man siger "tilfreds", så betyder det at man synes godt om hvad man har lavet, når man har nået målet: "Brygmesteren havde eksperimenteret i 7 år, inden han var tilfreds med resultatet".

Når man er "glad", så føler man at man oplever gode ting, og det er en tilstand man normalt er i, som kan afbrydes af negative følelser: "Solen skinnede, bølgerne blinkede, den grønne skov spejlede sig i søen, og alle var glade.". "Det er så livsbekræftende, at han trives, blomstrer og er glad igen".

Når man bruger ordet "lykkelig", har man med to vildt forskellige betydninger at gøre. Man kan være lykkelig, fordi man er tilfreds med livskvaliteten, med de daglige ting: "Jeg er lykkelig for min mand og vore to ondskebne". Vi har en dejlig tilværelse. På den anden side, kan man føle noget specielt, tæt på eufori, med specielle oplevelser: "Dorthe var et ondskebne, og det vil hun altid være. Jette og Ole var ovenud lykkelige, da Jette blev gravid". Det er "lykkelig" som har med stærke følelser at gøre. Selve en udsat person som en narkoman kan være "lykkelig" over sin bolig, og selv en person der er tæt på at være deprimeret kan være "lykkelig" – over katten og fjernsynet. I bogen skelnes man mellem lykkeligt og lykkelig2.

Når man er sociolog og man skal oversætte et spørgsmål som: are you (a) very happy (b) quite happy (c) not very happy (d) not at all happy", hvilke af de tre ord vælger man? Det påvirker selvfølgelig resultaterne. Og når man vælger det ord som ordbrøget giver som den mest almindelige oversættelse, så bruger man "lykkelig". Men hvordan fortolker man ordet "lykkelig"? Ofte er ikke som følelsesmæssigt "lykkelig", men i den betydning at man ikke er udsat for katastrofer. Og så kan man kalde sig selv lykkelig når man er lidt deprimeret. Carsten Levisen viser at engelsk *happy* er et meget begrænset begreb, som ikke passer med nogle af de danske ækvivalenter, og den mindst passende af alle er "lykkelig". Selvmordstal her i landet er ikke længere blandt de allerhøjeste i verden, men Danmark ligger stadig nr. 41 ud af 109 undersøgte lande. Grækerne er i øvrigt de mindst "happy" i Europa, men deres selvmordstal er lavest. Er det måske på grund af oversættelsen af ordet "happy" til forskellige sprog? Men måske også fordi danskere er tilfredse med meget lidt lighed.

Bogen behandler ikke kun "happy", men også de kognitive verber "synes" og "mene", "hygge", "tryk" og andre. I [sammenhæng med dansk kultur og andre kulturer](#) i en særdeles læselig stil. For en bedre selvforståelse kunne danskere have gavn af at læse bogen. Også for indvandrere der prøver at omgås danskere, er der meget at lære.

Underligt nok har danske medier ikke skrevet så meget om bogen, selvom den har været ud siden november 2012. Der var en [artikel](#) i Hernings Folkeblad **"Den danske hygge er både ord og kultur"**. Der var artikel i Weekendavisen den 21 December 2012, **"Ka' du hygge dig"**! Og en [artikel](#) i Kristeligt Dagblad.

Hvorfor kun tre aviser? Måske på grund af Janteloven? Levisen skriver en bog på engelsk, hvor snobbet er det! Og bogen handler om det danske sprog, men bogen er på engelsk – hvorfor forræder han sit modersmål? Bilder han sig ind at han er bedre end os?

Kapitel 5 i bogen handler om Janteloven. Levisen viser hvordan danskere både adlyder og hader Janteloven, og at det er faktisk meget jantelovligt at ikke bryde sig om Janteloven.

Bogen handler om nøglebegreber i det danske sprog, begreber som spiller en vigtig rolle i kulturen – her forstået som

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsvømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keper eller målmænd — hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com

11/4	Post-Yugoslav "Common Language" Declaration Challenges Nationalism :: Balkan Insight www.balkaninsight.com
10/4	The Forgotten Language That Only Women Once Knew www.ozy.com
7/4	Review: An Irish-Speaking Island by Nicholas M Wolf www.irishtimes.com
6/4	Virtual Livonia · Līvõmō Internets · Līvzeme Internetā virtuallivonia.info
27/3	Cracking Arrival-like alien languages is gaming's new frontier www.newscientist.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk [på et større kort](#)

Mere i kategorien 'Anmeldelser'

Sange fra skoven, mit tyveri og Yahya Hassan

Længsel efter Brasilien

Når reklamen selger mer enn et produkt

Døve sætning

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

william fich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

den daglige adfærd folk har, ikke som kulturelle oplevelser som opera eller rap, men hvordan folk omgås hinanden i det daglige. Og det er sproget som i en vis grad afslører hvordan folk tænker. Det er, for eksempel, godt at hygge sig – men calvinister synes måske at det er spild af tid at snakke i timevis om ligegyldige oplevelser. I Danmark er det godt at lytte til børns meninger. Men hos indianere er man måske ligeglad. Det er godt at følge sig tryk her i landet.

Og bogen går detaljeret ind på en del nøglebegreber og dermed forbundne begreber: *hygge, janteloven, tryk*, (forskellemellem) *synes, mener, lykkelig, glad, tilfreds*. De kan være forbundet med *dejlig, fælles, festlig, folkelig, lighed, nuet, rammer, ro, sikker, sind, sprog, varme*, m.m.

Når man i ordbøger prøver at forklare et ord, er det som oftest sådan at et ord forklares med ord der er mindre dagligdags og hyppigere end det ord man forklarer. Et eksempel fra Den Danske Ordbog er forklaringen af "hyggeligt": "behagelig; uformel eller intim så man føler sig hjemme. Om situation, sted", eller "tilfreds": "som er glad for eller har affundet sig med noget, og som ikke forlanger, forventer eller ønsker mere". Men det er usandsynligt at en person der ikke ved hvad "tilfreds" er, ved hvad "affundet" er. Og betydningsforklaringer i ordbøger er ofte cirkulære, idet man bruger nær-synonymer (tilfreds – glad) som forklaring, eller man bruger en afledning af samme ord i forklaringen: "Hygge" forklares som: "det at hygge sig; hyggelig stemning". Disse vaner kan laves om, og Levisen viser hvordan.

Bogen er skrevet indenfor rammerne af NSM, eller [naturligt semantisk metasprog](#). Det er en model udviklet af Anna Wierzbicka og Cliff Goddard og kollegaer. De har identificeret ca. 90 rødder som eksisterer i alle sprog. Man kunne sige at de er atomer der opbygger alle ord i alle sprog: Alle øvrige begreber i verdens sprog skal kunne udtrykkes med disse 90 rødder, som man direkte skal kunne oversætte til alverdens sprog, så man kan forklare begreberne med hjælp af kun disse rødder.

I NSM bruger man såkaldte "eksplicationer", som har form af en lille tekst, nogle gange over 10 linjer lange. Her et eksempel på en eksplication af "person ***X* hygger sig**:

- a. *person X gør nogle ting i et stykke tid*
der sker derfor nogle ting for vedkommende i det her stykke tid
- b. *det er sådan:*
- c. *i det her stykke tid tænker vedkommende ikke sådan:*
"der kan ske dårlige ting for mig"
- d. *i det her stykke tid føler vedkommende noget godt, sådan som en person kan føle noget godt når vedkommende er på et varmt [m] sted*
derfor vil vedkommende have at det er sådan et stykke tid

Rødderne kunne man opfatte som atomer, og [m] betyder at ordet "varm" ikke er en af disse rødder, men et "molekyle", som kan være kulturelt vigtigt.

Nu kan jeg forklare bogtitlen, *Cultural Semantics and Social Cognition. A case study on the Danish Universe of Meaning*. Den handler om **kultur**, men kultur som folks daglige adfærd som mennesker ofte ikke er bevidste om eller tager som noget helt logisk eller fastlagt, uden at man ved at man gør det ganske anderledes andre steder. Bogen handler desuden om **semantik**, som er den del af sprogvidenskaben som beskæftiger sig med betydning – både af ord og grammatiske konstruktioner. Den handler om **kognition**, d.v.s. hvordan folk oplever og konstruerer verden omkring sig, delvist via sprog. Den handler om hvordan danskere omgås hinanden, derfor **social**. Den handler om et dansk **univers**, da den behandler en del begreber som er vigtige for danskere, og ofte lidt svære at gennemskue for udefrakommende.

Det er en fremragende bog, som alle de danskere der er interesseret i dansk kultur, interkulturel kommunikation og sprogbrug, kan have stor gavn af. Den kan også hjælpe indvandrere til en bedre forståelse af dansk adfærd. Den kan lære dem hvorfor de kan føle sig udelukket når danskere synes at indvandrere ikke forstår danskerne og ikke føler sig trygge ved dem og derfor, bevidst eller ubevidst, skaber forhindringer for integrationen. Hvorfor danskere, når man som udlænding foreslår en ændring, svarer: "Sådan plejer vi ikke at gøre", og derfor ikke føler sig trygge ved det.

Jeg har hygget mig med din bog, Carsten, derfor er jeg glad. Den kan du være tilfreds med! Og nogle danskere

Peter Bakker

Institut for Æstetik og Kommunikation (IÆK/DAC)

Læs også:

- [Danskerne vil have usædvanlige navne](#) Danskerne vil ikke længere hedde det samme som sidemanden i skolen eller kollegaen på jobbet. Derfor undgår man i stigende grad de mest udbredte fornavne, og den andel af en...
- [Ingen fare for domænetab: naturvidenskabelige forskere vil altid have brug for dansk](#) Mia Madsen: "Der vil altid være brug for dansk" Er naturvidenskabelig forskning truet af domænetab til engelsk? Hvis forskerne næsten udelukkende udgiver artikler på engelsk, betyder det så ikke, at...
- [Hvor slemt står det til med dansk sprog?](#) Dansk er et af verdens allerstørste sprog. På de fleste opgørelser over antal sprogbrugere rangerer dansk i top-100 ud af tusindvis af sprog. Dansk er også et af verdens allerbedst...
- [Sprograpport fra Dansk Vestindien](#) (Kopi af) et gammelt gadeskilt på dansk i US Virgin Islands' hovedstad, Charlotte Amalie. Som det ses, er særskrivning af sammensatte ord ikke nogen ny opfindelse. (Foto: Wikimedia) Da jeg...

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogbort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognavn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	

Tagget med: [Dansk](#), [semantik](#)

august 2009

juli 2009

juni 2009

maj 2009

april 2009

marts 2009

2 kommentarer

Hans Degn

16. oktober 2013 • 08:15

<http://greatlanguagegame.com/>

Svar

Trackbacks

1. [Scandinavia isn't perfect | Arc of Prosperity](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.